

TOPLUMA HİZMET UYGULAMALARI DERSİNİN MALİYE BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN ERDEMLİ MAL VE HİZMETLERE BAKIŞ AÇISI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

THE EFFECT OF COMMUNITY SERVICE PRACTICE COURSE ON THE PUBLIC FINANCE STUDENTS' PERSPECTIVE ABOUT MERIT GOODS AND SERVICES

Özkan ZÜLFÜOĞLU*
N.Tuba YILMAZ SOYDAN**

Özet

Erdemli (merit) mal ve hizmetler paternalist bir anlayışla devlet tarafından tüketimi zorunlu kılınan mal ve hizmetlerdir. Erdemli mal ve hizmetlere devlet müdahale etmediği takdirde tercih çarpıklığı ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca bu mal ve hizmetler yarattıkları sosyal fayda nedeniyle çoğu zaman özel sektör tarafından üretilmemektedir. Bu bakımdan bu mal ve hizmetlerin gönüllü üretimi kaynak dağılımında etkinlik açısından önemlidir. Başta eğitim fakülteleri olmak üzere maliye bölümleri de dâhil pek çok bölümde okutulan “Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi” bu noktada erdemli mal ve hizmetler ile bu hizmetlerin sunumu konusunda farkındalık oluşturmaktadır. Bu çalışmada, dersin erdemli mal ve hizmetlerin gönüllü sunumuna verdiği katkı düzeyi anket yöntemiyle ölçülmeye çalışılmış ve toplanan veriler istatistiksel yöntemler ile analiz edilmiştir. Sonuç olarak, bu dersin erdemli mal ve hizmetlerin gönüllü sunumuna ciddi katkı verebileceği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Topluma hizmet uygulamaları dersi, erdemli mal ve hizmetler, istatistiksel analiz.
JEL Sınıflandırması: C12, H42, I21

Abstract

The merit goods and services are the goods and services that are obliged to be consumed by the state with a paternalist understanding. If the state does not intervene in these services, the distortions of preference can be revealed. Moreover, these goods and services cannot be produced by the private sector due to the social benefits they create. In this respect, voluntary production of these goods and

* Dr. Öğretim Üyesi Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Maliye Bölümü, ozkan.zulfuoglu@marmara.edu.tr, Orcid Id: 0000-0002-0305-1685

** Dr. Öğretim Üyesi Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Ekonometri Bölümü, tuba.yilmaz@marmara.edu.tr, Orcid Id: 0000-0002-4009-9047

services is important in terms of efficiency in resource allocation. “Community Service Practices” course is given in many departments including education faculties and public finance departments. This course contributes to the development of virtuous goods and services and awareness of these services. In this study, the voluntary contribution level has been tried to be measured by the survey method and the collected data were analyzed by statistical methods. It has been concluded that this course can contribute to the voluntary presentation of these goods and services.

Keywords: Community service practices course, merit goods and services, survey, statistical analysis.

JEL Classification: C12, H42, I21

1. Giriş

İlk kez Richard Musgrave tarafından tanımlanan erdemli mal ve hizmetler kişilere sağladığı özel faydanın yanında sosyal faydası da oldukça yüksek olan mal ve hizmetlerdir. Erdemli mal ve hizmetler tanımlanırken “sosyal devlet” ile “paternalizm” anlayışları ön plana çıkmaktadır. Öncelikle devletin sosyal devlet olmasından hareketle toplumu oluşturan düşük gelirli ve bakıma muhtaç kimselere yönelik sunulan mal ve hizmetler erdemli mal ve hizmetler içerisinde düşünülmektedir. Bu kategori içerisinde yer alan erdemli mal ve hizmetlere düşük gelirli ve bakıma muhtaç kimselere yönelik yapılan sosyal yardımlar, okullarda süt dağıtılması, düşük gelirli öğrencilere burs verilmesi, ihtiyaç sahibi vatandaşlara yönelik ucuz konut üretimi örnek olarak verilebilir. Yüksek sosyal faydaları nedeniyle bu mal ve hizmetlerin özel sektör tarafından yeterince sunulamayacağı kabul edilmektedir. Ayrıca bireylerin eksik bilgilenebilmesi durumunda bir kısım erdemli mal ve hizmetlerde “tercih çarpıklığı” sorunu ortaya çıkabilmektedir. Bu noktada devlet tıpkı bir “baba” gibi hareket ederek bireyi bireyden daha fazla düşünen paternalist¹ bir anlayışla bu mal ve hizmetlerin tüketimini zorunlu kılabilen ya da yasaklayabilmektedir. Hız sınırı uygulamaları ise bu çerçevede içerisinde sunulan erdemli mal ve hizmetlerin örneği olarak verilebilir. Bu mal ve hizmetler, piyasa başarısızlıklarından biri olarak ekonomiye devlet müdahalesinin önemli gerekçelerinden biri olmakta ve gerek gelir dağılımında adalet gerekse de kaynak dağılımında etkinlik bakımından önemli sonuçlar doğurmaktadırlar.

Bu noktada ilk defa eğitim fakültelerinde okutulan ve daha sonra pek çok bölümde zorunlu hale getirilen Topluma Hizmet Uygulamaları dersi erdemli mal ve hizmetlere yönelik toplumsal bilinci artırmakta ve bu mal ve hizmetlerin sunumunu desteklemektedir. Bu çalışmada, Maliye biliminin temel konuları arasında yer alan erdemli mal ve hizmetlerin gönüllü sunumuna, maliye öğrencilerine zorunlu ders olarak okutulan topluma hizmet uygulamaları dersinin katkısı ölçülmeye çalışılmıştır. Öğrenciler bu dersin içeriği kapsamında düşük gelirli ve bakıma muhtaç kimselere yönelik yardım projeleri, eğitim ve sağlık hizmetleri konusunda bilinçlendirici faaliyetler, kan bağıışı, doğanın korunması gibi projeler gerçekleştirmektedirler. Bu projeler genel olarak değerlendirildiğinde

1 Paternalizm devletin bireyi bireyden daha çok düşündüğü yönetim sisteminin adıdır. Hükümetler doğası gereği bireylerin karar verme süreçlerine müdahale etmektedir. Paternalist anlayış özellikle sosyal fayda ve sosyal maliyetlerin olduğu durumlarda devletin baba gibi hareket ederek bireylerin kararlarını yönlendirmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Detaylı bilgi için bkz. Salvat, C. (2014). “Behavioral Paternalism”, *Revue de Philosophie Economique/Review of Economic Philosophy*, 15 (2): 109-130. <https://www.cairn.info/revue-de-philosophie-economique-2014-2-page-109.htm>, (Erişim Tarihi: 11.04.2019).

topluma yüksek sosyal faydası olan, temel olarak devlet bütçesinden zorunlu finansman yoluyla elde edilen gelirlerle sunulan ve özel sektör tarafından yeterince sunulamayan erdemli mal ve hizmetlerdir. Çalışmada öğrencilerin, derste gerçekleştirdikleri proje sayesinde bu mal ve hizmetlerin sunumuna gönüllü olarak ne ölçüde katılmak istedikleri ve bu mal ve hizmetlere yönelik oluşan algıları ölçülmeye çalışılmıştır.

2. Erdemli Mal ve Hizmet Kavramı

Piyasa başarısızlıkları nedeniyle ekonomiler çoğu zaman etkin çalışmamakta ve pareto etkinliğine ulaşamamaktadır. Ekonomi pareto optimuma² piyasa koşulları içerisinde ulaşsa dahi iki gerekçeden ötürü devlet müdahalesi gündeme gelebilmektedir. Bunlardan ilki adil bir gelir dağılımına ulaşma hedefidir. Pareto optimum bir ekonomi gelir dağılımı hakkında bir açıklama yapmaz. Bu noktada devletin gelir dağılımında adaleti sağlaması önemli bir hedef olarak karşımıza çıkmaktadır. Pareto optimum bir ekonomiye devletin müdahalesinin ikinci gerekçesi ise erdemli mal ve hizmetlerdir. Bu mal ve hizmetlerin sunumu paternalist³ bir anlayışla devlet tarafından zorunlu kılınmaktadır. Erdemli mal ve hizmetlerin sunumuna devlet müdahale etmediği takdirde “tercih çarpıklığı” sorunu ortaya çıkabilmektedir. Örneğin emniyet kemeri paternalist bir anlayışla devlet tarafından tüketimi zorunlu kılınan erdemli bir hizmettir. Ancak insanlar kendileri için faydalı olduğunu bilmelerine karşın ceza gibi zorlayıcı yaptırımlar olmadıkça emniyet kemeri takmaktan kaçınabilmektedirler. Bu noktada erdemli mal ve hizmetler, sosyal faydanın artırılması bağlamında devlet açısından önemli bir müdahale gerekçesi olarak ortaya çıkmaktadır⁴.

Erdemli mal ve hizmetlerin yüksek düzeyde sosyal faydası olmakla birlikte toplum tarafından bu mal ve hizmetlerin sunumunun piyasaya bırakılması durumunda eksik üretileceği düşünülmektedir. Sağlık, eğitim, düşük gelirliilere yönelik barınma hizmetlerinin yanında okullarda öğrencilere ücretsiz yemek dağıtımı, içme suyunun dezenfeksiyonu gibi hizmetler erdemli mal ve hizmetler arasında düşünülmektedir. Öte yandan erdemli mal ve hizmetler pozitif dışsallıklarla da ilişkilendirilmektedir. Ancak bu mal ve hizmetlerin sunulduğu kimselere olan faydası çoğu zaman üçüncü kişilere olan dışsallığından daha yüksek gerçekleşmektedir. Bu bakımdan insanlar erdemli mal ve hizmetleri ancak devletten ya da devletin teşvik vermesi yoluyla özel sektör kuruluşlarından elde edebilmektedirler. Bu bakımdan bu mal ve hizmetlerin sunumu için alternatif sunum yöntemleri gündeme gelmektedir⁵. Bu noktada özel sektörü özendirici gönüllü faaliyetlerin artırılması gerekliliği karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin öğrencilerde erdemli mal ve hizmetlere yönelik farkındalık oluşturarak, bu

2 Tam rekabet piyasası varsayımı altında ulaşılan pareto optimum denge durumunda bir bireyin refahını azaltmadan başka bir bireyin refahını arttırmak mümkün olmamaktadır.

3 Bu noktada paternalist bir anlayışla yapılacak müdahalenin sınırlarının açık biçimde çizilmesi gerektiği unutulmamalıdır. Sosyal yararı olan erdemli mal ve hizmetler için yapılacak müdahaleler toplum tarafından çoğunlukla kabul görünken, çelişkili devlet faaliyetlerinin paternalizm ile sunulmak istenmesi tepkilere yol açabilir.

4 Stiglitz, J. E. (1998). *Economics of The Public Sector*, Second Edition, New York, London, Norton, s. 81.

5 Roth, G. (1987). *The Private Provision of Public Services*, New York, Oxford University Press, s.11.

mal ve hizmetlerin sunumuna katkı yapabileceği düşünülmektedir. Bununla beraber öğrencilerin ders sayesinde kazandıkları farkındalığı yakın çevrelerine aktarmaları durumunda bu mal ve hizmetlerin gönüllü sunumuna katkı verecekleri açıktır.

Bu mal ve hizmetlerin sunumunda devletin çoğu zaman bir üst otorite olarak düzenleyici, bilgilendirici ve özendirici bir rol üstlenmesi gerekmektedir. Buna yönelik olarak Musgrave, toplum üyeleri tarafından talep edilmese dahi sunulması gereken ürünleri tanımlamak için erdemli mal ve hizmetler konseptini geliştirmiştir⁶. Erdemli mal ve hizmetler, yoğun biçimde oluşturdukları sosyal faydalar nedeniyle genellikle devlet tarafından üretilmekte ve finansmanları da yine devlet bütçesinden sağlanmaktadır. Örneğin güzel sanatlarla yönelik verilen devlet desteği erdemli mal ve hizmetlerin özellikleri üzerinden meşrulaştırılabilir. Buna göre toplum için oluşturduğu faydalar düşünülerek, bireyler maliyetlerini karşılayacak kadar ödeme yapmak istemiyorsa, operalar ve konserler halka açık ücretsiz bir şekilde yapılmalıdır. Öte yandan konuya refah ekonomisi çerçevesiyle bakıldığında erdemli mal ve hizmetlerin bütçeden sunumuna ilişkin sorunlar karşımıza çıkabilir. Erdemli mal ve hizmetlerin finansmanına bütçeden kaynak ayrılması ortaya çıkan dağılım açısından bazı tartışmaları beraberinde getirebilir. Bu noktada vergi ödeyen bireylerin bu mal ve hizmetlerin sunumuna ilişkin süreçlere demokratik katılım gerçekleştirip gerçekleştirmedikleri ya da bu malların sunumuna ne kadar istekli oldukları sorgulanabilir. Bu görüş ele alındığında, refah ekonomisi normatif önemini kaybeder⁷. Dolayısıyla bu mal ve hizmetlerin gönüllü sunumunun artması bu tartışmaların azalmasına katkı sağlayabilecektir. Bu durum ancak erdemli mal ve hizmetlere yönelik toplumdaki algının artırılması ile mümkün olabilecektir.

Erdemli mal ve hizmetlere yönelik devlet müdahalesinin özellikle tercih çarpıklığı durumunda ortaya çıktığı görülmektedir. Seçmenlerin tam bilgilensinin olmadığı ya da yanlış bilgilendirildiği durumlarda erdemli mal ve hizmetlere yönelik tercih çarpıklığı mümkün olduğunca devlet tarafından düzeltilmektedir⁸. Örneğin organ ve kan bağışi noktasında yanlış bilgilendirme, bireylerde tercih çarpıklığına yol açarak bu faaliyetlere yönelik katılımın düşük kalmasına yine organ bağışının günah olduğu algısının toplumda yayılması insanların organ bağışi faaliyetlerine mesafeli durmalarına yol açabilmektedir. Ayrıca bağışlanan kanların biyolojik silah yapımı, gen haritasının çıkarılması gibi faaliyetlerde kullanılacağına dair komplo teorileri de insanların bu faaliyetlerden uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bu noktada devletin bu tercih çarpıklığını düzelterek bilgilendirici faaliyetlerde bulunması gerekmektedir. Fakat bu bilgilendirmenin tek başına yeterli olamayacağı açıktır. Bu bakımdan insanların gönüllü katılımını artıracak faaliyetlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada sivil toplum kuruluşlarının gönüllü faaliyetleri yanında üniversitelerde okutulan topluma hizmet uygulamaları dersinin de katkısı olabilecektir.

6 Musgrave, R. (1959). *The Theory of Public Finance A Study In Public Economy*, New York, McGraw Hill Book Company, s.13-14.

7 Rosen, H. S. (1999). *Public Finance*, Fifth Edition, London, Mc Graw Hill, s. 52.

8 Jones, P. (2006). *Taking Self-Interest Into Account A Public Choice Analysis of International cooperation*, The New Public Finance İçinde, Derleyen: Inge Kaul, Pedro Conceição (edited), New York, Oxford University Press, s.310.

3. Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi

Topluma hizmet uygulamaları dersi ilk kez ABD’de okutulmuştur. Harvard’ın 1636’da kurulmasından bu yana Amerikan üniversitelerinin kısmen toplumun ihtiyaçlarına hizmet etmek için var olduğu ifade edilmektedir⁹. Topluma Hizmet Uygulamaları dersi Türkiye’de 2006 yılında eğitim fakültelerinin programlarında ilk kez uygulanmaya başlamış¹⁰ ardından diğer fakülte ve bölümlerde de bu ders müfredatlarında yer almaya başlamıştır. ABD’ de bu ders farklı isimlerle tüm yükseköğretim programlarında ve sadece üniversitelerde değil ilköğretim dâhil eğitimin hemen her kademesinde sistemli bir biçimde uygulanmaktadır¹¹.

Literatür incelendiğinde bu dersin pek çok açıdan öğrencilere yönelik kazanımlar ortaya çıkardığı görülmektedir. Bu çalışmada bu kazanımlardan daha çok öğrencilerin farkındalığının gelişimine odaklanılmıştır. Rama ve diğerleri (2000)¹², Gottlieb, Robinson (2002)¹³, Lott (1997)¹⁴, Cohen, Kinsey (1994)¹⁵ gibi çalışmalar özellikle bu dersin öğrencilerde çalıştıkları konuyla ilgili farkındalıklarının arttığına ve çalışma konuları üzerindeki duyarlılıklarının yükseldiğine vurgu yapmıştır. Türkiye üniversitelerinde, Tanrıseven ve Yanpar Yelken (2011)¹⁶, Arcagök ve Şahin (2013)¹⁷, Çevik Kılıç (2014)¹⁸, Er Nas vd. (2015)¹⁹, Aykırı (2017)²⁰, Kınter (2017)²¹,’in çalışmaları ise topluma hizmet uygulamaları dersinin farklı branşlardaki öğretmen adaylarının derse ilişkin

- 9 Wade, A. Demb, S. (2009). A Conceptual Model to Explore Faculty Community Engagement, Michigan Journal of Community Service Learning, s.5, <https://cpb-us-w2.wpmucdn.com/u.osu.edu/dist/7/5051/files/2008/09/Wade-Demb-MJCLS-vz7pf0.pdf>, (Erişim Tarihi: 17.01.2019).
- 10 Küçüköğlü, A. Ozan, C. Taşgın, A. (2016). “Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin Yansıtıcı Günlükler Yoluyla İncelenmesi”, İlköğretim Online, 15(3): 787.
- 11 Uğurlu, Z. (2011), Öğretmen Adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin İşleyiş Süreci Ve Kazanımlarına İlişkin Görüşleri, 2 nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications,27-29 Nisan,Antalya-Turkey, https://www.researchgate.net/profile/Zeynep_Ugurlu/publication/273699311_Ogretmen_Adaylarinin_Topluma_Hizmet_Uygulamaları_Dersinin_Isleyis_Sureci_Ve_Kazanimlarina_Iliskin_Gorusleri_The_Process_Of_Teacher_Candidates_Service-Learning_and_The_Views_Relating_With_The_Attainmen/links/550977a20cf27e990e0e9aaf.pdf, (Erişim Tarihi: 07.02.2019), s.721.
- 12 Rama, D. V. Ravenscroft, S. P., Wolcott, S. K. and Zlotkowski, E. (2000). Service-Learning Outcomes: Guidelines for Educators and Researchers. Issues in Accounting Education, 15 (4): 657-692.
- 13 Gottlieb, K. Robinson, G. (2002). A Practical Guide for Integrating Civic Responsibility into the Curriculum, Wahington D. C., Community College Press.
- 14 Lott, C. E. (1997). Learning through Service: A Faculty Perspective, Liberal Education, 83 (1): 40-45.
- 15 Cohen, J. Kinsey, D. F. (1994). Doing Good” and Scholarship: A Service-Learning Study, Journalism Educator, 48 (4): 4-14.
- 16 Tanrıseven, I.,Yanpar Y. T. (2011). Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, e-Journal of New World Sciences Academy, 6 (1): 415-428.
- 17 Arcagök S., Şahin, Ç. (2013). Öğretim Elemanları Ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının “Topluma Hizmet Uygulamaları” Dersine İlişkin Görüşleri, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 32(2): 21-54.
- 18 Çevik Kılıç, D.B. (2014). Topluma Hizmet Uygulamaları Dersine İlişkin Müzik Öğretmeni Adaylarının Düşünceleri, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 3(4): 195-199.
- 19 Er Nas, S. ve diğerleri. (2015). Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinden Yansımalar: Özel Durum Çalışması, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 26: 27-43.
- 20 Aykırı, K. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi Projelerine İlişkin Deneyimlerinin Belirlenmesi, Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi, 1: 42-55.
- 21 Kınter, N. (2017). Dkab Öğretmen Adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları Dersine Yönelik Algıları İle Mental İyi Oluş Durumları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma, Kesit Akademik Dergisi, 3(12): 310-359

algı ve görüşleri ile projelere ilişkin deneyimleri hakkında bilgi sahibi olma amacıyla yapılan bazı çalışmalardır. Bunun yanında bu ders eğitim – hizmet bütünleşmesini sağlayarak öğrencilerin “toplumsal sorumluluk”, “katılımcılık” ve “demokrasi” bilinci ile yetişmesini sağlayan bir öğrenme yaklaşımı olarak kabul edilmektedir²². Ayrıca toplum hizmeti aracılığıyla öğrencilere aslında bir nevi vatandaşlık eğitimi verilmektedir. Bu sayede öğrencilerin toplum sorunlarını ve kalıcı sosyal sorunları ele almaları sağlanmaktadır. Ayrıca öğrenciler problemleri belirleme ve çözümlerini veya iyileştirmelerini ele alma konusunda teşvik edilmektedir. Bu noktada ortaya çıkan öğrenci gönüllülüğünün handikaplarından biri, bu tür öğrenci faaliyetlerinin, mezuniyet için zorunlu olması sonucu öğrencilerin gerçekten bu faaliyetleri yapmak isteyip istemedikleriyle ilgilidir²³.

4. Toplum Hizmet Uygulamaları Dersi Erdemli Mal ve Hizmetler İlişkisi

Yukarıda belirttiğimiz üzere topluma hizmet uygulamaları dersi önce eğitim fakültelerinde verilmiş ardından diğer bölüm ve fakültelerde de okutulmaya başlamıştır. Maliye Bölümü açısından bakıldığında dersin maliye teorisindeki kavramların uygulamada görülmesi noktasında oldukça faydalı olabileceği anlaşılmaktadır. Şöyle ki; öğrenciler maliye eğitimi sırasında sıklıkla karşılaştıkları piyasa başarısızlıkları, sosyal fayda ve erdemli mal ve hizmetler gibi konuları uygulamada görmekte ve bu noktada piyasa ve devletin etkinliğini karşılaştırabilme şansı elde etmektedirler. Örneğin maliye bölümlerinde kamusal mal ve hizmetlerin gönüllü finansmanla sunumunun zorluğu teorik olarak öğrencilere anlatılmaktadır. Yarı kamusal özellik gösteren erdemli mal ve hizmetlerin piyasa içerisindeki sunumundaki zorluklar öğrenciler tarafından gerçekleştirdikleri projeler sırasında uygulamalı olarak anlaşılabilir. Ayrıca öğrenciler erdemli mal ve hizmetlerin öneminin toplum tarafından anlaşılması sayesinde, bu mal ve hizmetlerin sunumuna yönelik kaynakların devlet bütçesinden daha etkin biçimde ayrılabilceğini gözlemleyebilmektedirler. Aksi halde toplumsal bilinçlenmenin olmadığı durumlarda vergi ödeyen seçmenler bu mal ve hizmetlere kaynak ayrılması noktasında isteksiz olarak siyaseti de farklı kararlar almaya yönlendirebilmektedirler.

Bir hizmetin erdemli mal ve hizmet olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği noktasındaki kararı verirken Musgrave halkın sağlığı için gerekli olduğu halde bilgi ve eğitim düzeyinin yeterli olmaması nedeniyle talebin yetersiz olması kriterini kullanmıştır. Buna göre erdemli mallarda devletin zorunlu işlevinin olmasının nedeni bireylerin bilgi yetersizliği ve düşük gelir durumları nedeniyle yeterli talebi oluşturmamalarıdır.

22 Uğurlu, 2011, s.721.

23 Allen, R. F. (1997). Introduction: School-Based Community Service Learning: Developing Civic Commitment through Action, *The Social Studies*, 88(5): 196.

Aslında pek çok erdemli mal özel fayda nedeniyle özel mal özelliği gösterse de devletin bu malları sunması ya da sunumunu sübvanses etmesi özellikle gelir adaletsizliklerinin yoğun yaşandığı gelişmekte olan ülkeler için son derece gereklidir²⁴. Bu noktada öğrenciler görev aldıkları projeler sayesinde bu mal ve hizmetlerin sunumundaki etkinlik koşullarını görebileceklerdir. Ayrıca gerek piyasa başarısızlıkları gerekse de devletin başarısızlıkları noktasında okulda teorik bilgilerini uygulamadaki sorunlarda tartışabileceklerdir.

Unutulmamalıdır ki toplum üyelerinin refahı asgari düzeyde bir eğitim, sağlık ve konut standardına bağlıdır. Dolayısıyla devlet bu malların piyasa üretim miktarını artırıcı faaliyetlerde bulunmalıdır. Bu noktada yapılan müdahaleler uzun vadede farklı olumlu etkileri de ortaya çıkarabilir. Örneğin ülkede fırsat eşitliğinin sağlanması sonucu eğitim kalite artışı zincirleme olarak yönetimde etkinliği artırarak hızlı bir teknolojik ve yapısal gelişmenin ortaya çıkmasını sağlayabilir. Bu değişim iktisadi gelişme hızını artırarak kişi başına reel milli gelirin artışı sağlar. Bu bakımdan yükseköğrenim öncesi eğitimin devlet eliyle zorunlu tutulmasının nedeni asgari düzeydeki eğitimin toplumun bütün bireylerine fayda sağlayabileceği görüşünün yanında toplumsal bütünleşme ve sosyalleşmedir. Bu bakımdan erdemli mal ve hizmetler marjinal sosyal faydası marjinal özel faydasından büyük olan mal ve hizmetlerdir²⁵. Bu noktada bu ders sayesinde gerçekleştirilen düşük gelirli öğrencilere kitap yardımı, üniversite eğitimi danışmanlığı, düşük gelirli ailelere yardım gibi projeler sayesinde toplumdaki sosyalleşme ve bütünleşmeye katkıda bulunmaktadır. Ayrıca bu durum bu tarz mal ve hizmetlerin sunumu ve etkinliğine yönelik gerekli olan bilinçlenmeyi sağlayabilecektir. Yükseköğrenimde bu dersin sunulması bu mal ve hizmetlere yönelik bütçe kaynaklarının belirlenmesi kullanılmasında toplumun farkındalığını artıracaktır.

5. Bulgular

Ülkemizde birçok fakülte ve bölümde olduğu gibi Maliye Bölümünde de okutulan Topluma Hizmet Uygulamaları dersi, öğrencilerin şimdiye kadar teorik bilgi olarak edindikleri erdemli mal ve hizmetler, sosyal fayda, bireysel fayda gibi kavramları uygulamalı olarak da öğrenmelerine katkı sağlamaktadır. Dersin, bu anlamdaki başarısının ve erdemli mal ve hizmetler ile bu hizmetlerin sunumu konusunda farkındalık yaratıp yaratmadığının; yürüttükleri projelerinden kazandıkları bireysel ve sosyal faydanın, Devlet, STK ve özel sektörün bu konudaki katkısının ve güvenin ölçülmesi amacıyla literatürden yargılar üreterek bir anket formu oluşturulmuş ve Marmara Üniversitesi Maliye Bölümü'nde dersi almış olan 176 adet 4.sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Tüm analizler SPSS 18.0 paket programı ile gerçekleştirilmiştir.

24 Kirmanoğlu, H. (2007). Kamu Ekonomisi Analizi, İstanbul, Beta, s.123.

25 Batirel, Ö. F. (2007). Kamu Maliyesi ve Yönetimi, İstanbul, İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları, No:24, s.41.

5.1. Demografik Bulgular ve Frekans Değerleri

Öncelikle ölçüm aracının güvenilirlik ve kavramsallığının incelenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Anketin toplam ölçek güvenilirliği analiz edilmiş ve güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır (Cronbach's $\alpha=0,825$).

Ankete katılan 176 öğrencinin demografik özellikleri incelendiğinde 66'sının Kadın (%37.5) ve 110'unun Erkek (%62,5) olduğu görülmüştür. Katılımcıların %96'sı 20 – 25 yaş aralığındadır ve yarıdan fazlasının (%60.2) aylık geliri 1000 TL veya altındadır. %72.2'si herhangi bir işte çalışmamaktadır. Çoğunluğunun (%55.7) kalıcı ikametgâh bölgesi Marmara Bölgesi olup; bunun ardından Karadeniz (%11.9), Akdeniz (%11.9) ve İç Anadolu (%11.4) Bölgeleri gelmektedir. Demografik özelliklere ilişkin değerler Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1: Demografik Özellikler

Cinsiyet	Kadın	%37.5
	Erkek	%62.5
Yaş	20 – 25 Yaş	%96
	26 – 30 Yaş	%4
Aylık Gelir	1000 TL veya daha az	%60.2
	1001 – 1500 TL	%20.5
	1501 – 2000 TL	%13.1
	2001 TL veya daha fazla	%6.3
Çalışma Durumu	Çalışıyor	%27.8
	Çalışmıyor	%72.2
Kalıcı İkametgâh Bölgesi	Marmara	%55.7
	Ege	%1.7
	Karadeniz	%11.9
	Akdeniz	%11.9
	İç Anadolu	%11.4
	Doğu Anadolu	%3.4
	Güneydoğu Anadolu	%2.8
	Yurtdışı	%1.1

Öğrencilerin projelerini hangi konu üzerinde yürüttükleri ve konu seçimlerini gerçekleştirirken kimlerden yardım aldıkları yönündeki sorulara verdikleri cevaplara ilişkin frekans değerleri Tablo 2'de yer almaktadır. Öğrencilerin konu seçimleri çeşitlilik göstermekle birlikte, daha fazla Hayvan Barınakları (%15.9), Kan Bağışı (%15.3) ve Kütüphane Oluşturma/Kitap Bağışı (%19.3) konularına yöneldiği dikkat çekmektedir. Proje konusu seçimlerine yönelik öğrencilere yöneltilen “kendim buldum”, “grup arkadaşlarımdan biri önerdi”, “ailem/çevrem tavsiye etti”, “öğretim üyesi önerdi” ve “diğer” şeklindeki cevaplar içerisinde yüksek oranlarda öğrencilerin kurmuş oldukları çalışma gruplarından bir arkadaşlarının önerisi doğrultusunda (%63.1) ve diğer seçeneğine verilen cevap olan (%15.3) “grup içinde ortak karar alındığı” şeklinde gerçekleştiği görülmüştür.

Tablo 2: Frekans Değerleri Tablosu

Projenizi Hangi Konu Üzerine Yürüttünüz?	Hayvan Barınakları	%15,9
	TEMA	%8,5
	Kadın ve Çocuk Hakları	%4
	Kan Bağışı	%15,3
	LÖSEV	%4
	Lise Öğrencilerine Üniversite Rehberliği	%5,1
	Huzur Evi Ziyareti	%6,8
	Kanser Hastası Çocuklara Yardım	%7,4
	Kütüphane Kurulması, Kitap Toplanması	%19,3
	Engellilerle Sosyal Aktiviteler	%5,7
	Diğer	%8
Proje Konusunu Nasıl Belirlediniz?	Kendim Buldum	%9,7
	Grup Arkadaşlarımdan Biri Önerdi	%63,1
	Ailem /Çevrem Tavsiye Etti	%0,06
	Öğretim Üyesi Önerdi	%10,8
	Diğer	%15,3

5.2. Keşifsel Faktör Analizi Bulguları

Öğrencilerin topluma hizmet uygulamaları dersinin erdemli mal ve hizmetler konusu üzerindeki etkisini ve algılarını ölçmek amacıyla literatürden yargılar üretilerek 25 maddelik anket formu hazırlanmıştır. Ankette sorulan ve öğrencilerin beşli likert ölçeğe göre değerlendirmesi istenen 23 madde keşifsel faktör analizine tabi tutulmuştur. Bunun nedeni iç tutarlılığı yüksek, teoriye uygun alt boyutların bilinmemesidir. Keşifsel faktör analizi bağımsızlaştırma ve boyut indirgeme amacıyla kullanılmaktadır. Eldeki çok sayıda değişken birbirleriyle ilişkili daha az sayıda faktöre indirgenebilir. Öncelikle veri setinin analiz için uygunluğu test edilmiştir. Örneklem yeterliliği ölçütü olan ve gözlenen korelasyon katsayıları büyüklüğü ile kısmi korelasyon katsayılarının büyüklüğünü karşılaştıran bir indeks olan Kaiser-Meyer-Olkin değeri 0.903 olarak tespit edilmiş ve veri setinin, analizi yapmak için uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Değişkenlerin bir kısmı arasında yüksek oranlı korelasyon yapısının varlığını test etmek için Barlett Testi uygulanmış ve *Korelasyon matrisi birim matristir* şeklindeki H_0 hipotezi reddedilmiştir ($p=0.000$). Analiz sonucunda 23 değişken 5 faktöre indirgenmiş ve bu 5 faktörün toplam varyansın yaklaşık %63'ünü açıkladığı sonucuna varılmıştır. Bulgular Tablo 3'te özetlenmiştir.

Tablo 3: Bulgular

Faktör İsimleri	Cronbach $\alpha= 0,825$	Ortalama	Standart Sapma	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Faktör Skorları
BİREYSEL FAYDA VE ETKİ	Yürüttüğüm projeden keyif aldım.	4.37	0.797	%1.1	%1.7	%8	%36.9	%52.3	0.774
	Projemi tamamladıktan sonra kendimi işe yarar (faydalı) hissettim.	4.41	0.830	%1.7	%2.3	%5.1	%35.2	%55.7	0.681
	Bu tarz projelere olan bakış açım, dersi aldıktan sonra olumlu yönde etkilendi.	4.38	0.860	%1.7	%2.8	%6.3	%34.1	%55.1	0.772
	Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin müfredatta olması önemlidir.	4.28	1.001	%3.4	%2.3	%12.5	%26.7	%55.1	0.829
	Böyle bir ders yeniden olsa başka bir projede de görev almak isterim.	4.19	0.999	%3.4	%3.4	%11.4	%34.7	%47.2	0.845
	Bu dersin bana <i>özel faydası</i> olduğunu düşünüyorum.	4.35	0.907	%2.3	%2.8	%7.4	%33	%54.5	0.598
	Bu dersin <i>sosyal faydası</i> olduğunu düşünüyorum.	4.57	0.753	%1.1	%2.3	%2.3	%27.3	%67	0.481
	Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin müfredatta olmasını gereksiz buluyorum.	1.79	1.051	%52.8	%27.3	%10.8	%6.3	%2.8	-0.731
	Yapmış olduğum proje beni mezun olduktan sonra da bu tür projeler yapma konusunda motive etti.	4.01	0.932	%1.1	%5.1	%20.5	%38.1	%35.2	0.771
	Bu tarz projeleri arkadaşlarıma ve aileme de tavsiye ederim.	4.38	0.769	%1.1	%2.3	%4	%42.6	%50	0.780
	Bu tarz projeleri çevremle paylaşmanın ve teşvik etmenin benim bir sorumluluğum olduğunu düşünüyorum.	4.20	0.756	%0	%4.5	%6.8	%52.8	%35.8	0.713
	Yapmış olduğum proje toplumsal farkındalığının artmasını ve bakış açımın değişmesini sağladı.	4.31	0.792	%1.7	%1.7	%5.1	%46.6	%44.9	0.777

	Yapmış olduğum proje kendimi mental olarak iyi hissettirdi.	4.38	0.790	%1.1	%2.8	%4	%41.5	%50.6	0.797
	Projelerin üniversite ile toplum arasındaki bağları kuvvetlendirdiğini düşünüyorum.	4.20	0.934	%2.3	%3.4	%11.4	%37.5	%45.5	0.623
	Yapmış olduğum projenin yeterli miktarda sunulabilmesi için bu ders farkındalık oluşturmaktadır.	4.28	0.819	%1.1	%2.8	%8	%43.2	%44.9	0.817
DEVLET VE STK'LARA GÜVEN	Bu tarz projelerin topluma sunulmasında Devlet ve STK'ların da yeterli düzeyde katkı sağladığını düşünüyorum.	2.89	1.146	%11.9	%26.7	%31.3	%21	%9.1	0.827
	Bu tarz projelerin Devlet ve STK'larca yeterli düzeyde sunulduğunu düşünüyorum.	2.73	1.022	%13.6	%23.9	%43.2	%14.8	%4.5	0.782
	Bu tarz projelerin topluma sunulmasında Devlet ve STK'ları eksik görüyorum.	3.42	1.235	%10.2	%13.1	%21	%35.8	%19.9	-0.740
SOSYAL FAYDA VE PATERNALİZM	Bu tarz projelerin sosyal faydası özel faydasından fazladır.	4.24	0.857	%0.6	%3.4	%13.6	%35.8	%46.6	0.671
	Bu tarz projelerin devletin olmadığı bir ekonomide tam olarak sunulması mümkün olamaz.	3.36	1.162	%8.5	%13.1	%29.5	%31.8	%17	0.633
PROJENİN PROJEDEN YARARLANANLARA FAYDASI	Yapmış olduğum proje, <i>projeden yararlananların</i> bireysel faydasına yönelikti.	3.53	1.214	%6.8	%17	%15.3	%37.5	%23.3	0.549
	Proje, insanların temel ihtiyaçları ile ilgiliydi.	3.46	1.246	%9.7	%15.3	%14.8	%39.8	%20.5	0.758
ÖZEL SEKTÖRE GÜVEN	Bu tarz projelerin özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından (STK) sunulması yeterlidir.	2.02	0.959	%32.4	%43.2	%17.6	%4	%2.8	0.852

Birinci faktör genellikle kişinin yürüttüğü projeden keyif alması, projeyi tamamladıktan sonra kendini işe yarar hissetmesi, Toplum Hizmet Uygulamaları dersinin müfredatta yer almasının

önemi ve dersin farkındalık oluşturup oluşturmadığına yönelik sorular içermektedir. Bu nedenle bu faktör *Bireysel Fayda ve Etki* faktörü şeklinde isimlendirilmiştir. Sorulara verilen yanıtlar incelendiğinde, öğrencilerin yüksek oranda bireysel fayda elde ettiği yönünde cevaplar verdiği gözlemlenmiştir. İkinci faktör Devlet ve STK'ların yeterli düzeyde bu tarz projeleri sunup sunmadığı algısının ölçülmesi yönünde sorular içermektedir. Bu nedenle bu faktör *Devlet ve STK'lara Güven* şeklinde isimlendirilmiştir. Bu faktör içinde yer alan sorulara verilen cevaplar incelendiğinde öğrencilerin Devlet ve STK'ların yeterli düzeyde projelere destek verdiğine dair inancının düşük olduğu gözlemlenmiştir. Üçüncü faktör bu tarz projelerin sosyal faydasının özel faydasından fazla olup olmadığı ve devletin olmadığı bir ekonomide bu tarz projelerin sunumunun yeterli düzeyde olup olmayacağı yönündeki soruları içermekte olup; bu nedenle bu faktör *Sosyal Fayda ve Paternalizm* şeklinde isimlendirilmiştir. Verilen cevapların yaklaşık yarısının devletin olmadığı bir ekonomide projelerin yetersiz olarak sunulacağını ve yaklaşık %80'inin projelerin sosyal faydasının özel faydasından yüksek olduğunu düşündüğü görülmektedir. Dördüncü faktör, projenin projeden yararlananların bireysel faydasına yönelik ve bireylerin temel ihtiyaçları ile ilgili olup olmadığı yönündeki soruları içerdiğinden bu faktör *Projenin Projeden Yararlanana Faydası* şeklinde isimlendirilmiştir. Verilen cevaplar incelendiğinde, öğrencilerin gerçekleştirmiş oldukları projenin muhataplarına gerçekten yarar sağladığını düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Son faktör olan beşinci faktör ise *Özel Sektöre Güven* olarak isimlendirilmiş ve bu tarz projelerin özel sektör tarafından sunulmasının yeterli olup olmayacağı yönündeki soruları kapsamaktadır. Bu sorulara verilen cevaplardan, bu erdemli mal ve hizmetlerin özel sektör tarafından sunumunun yetersiz olacağına düşünüldüğü bulgusuna ulaşılmıştır.

5.3. Bağımsız Örneklem T Testi Bulguları

Belirlenen 5 faktör ile cinsiyete göre iki örneklem ortalaması açısından fark olup olmadığının incelenmesi amacıyla bağımsız örneklem T testi yapılmıştır. Her bir faktör için *kadın ve erkek ortalamaları arasında fark yoktur* şeklindeki H_0 hipotezi test edilmiştir. Öncelikle uygun bağımsız örnek t test istatistiğinin belirlenmesi için kadın ve erkeklerin cevaplarının homojenliği Levene Testi ile sınanmıştır. Analize ilişkin çıktı Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: Levene ve T Testi İstatistikleri

Faktör Adı	Levene Testi		t Test İstatistiği	
	F	p	t	p
Bireysel Fayda ve Etki	6.711	0.010	3.543	0.001
Devlet ve STK Sosyal Güven	0.890	0.347	-1.016	0.311
Sosyal Fayda ve Paternalizm	0.127	0.722	-1.053	0.294
Projenin Projeden Yararlanana Faydası	0.397	0.530	0.729	0.467
Etkisizlik/Faydasızlık	0.229	0.633	-0.829	0.408

Sonuçlar analiz edildiğinde birinci faktör olan *Bireysel Fayda ve Etki* faktöründe cinsiyete göre *kadın ve erkeklerin ortalaması arasında fark yoktur* sıfır hipotezi reddedilmiş ve anlamlı bir fark

olduğu ($p=0.001$) sonucuna ulaşılmıştır. Yani kadınların yaptıkları proje sonrasında bireysel fayda elde ettiklerine inancı erkeklerle göre daha yüksektir. Diğer faktörler açısından incelendiğinde kadın ve erkeklerin ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

5.4. Varyans Analizi Bulguları

Bağımlı değişkene göre iki veya daha fazla grup içeren faktör gruplarının ortalamaları arasında anlamlı fark olup olmadığını test etmek için Tek Yönlü ANOVA kullanılır. Proje konusuna göre belirlenen 5 faktörün ortalama seviyeleri arasında anlamlı fark olup olmadığı sınanmak istenmiş ve ANOVA yapılmıştır. Parametrik Tek Yönlü ANOVA sınaması varsayımların sağlanıp sağlanmadığının test edilmesine ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle öncelikle varyansların homojenliği test edilmiş ve örnekleme dağılımının normal olduğu kabul edilmiştir. Analize ilişkin çıktılar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5: Varyansların Homojenliği Testi

Faktör Adı	Levene İstatistiği	p
Bireysel Fayda ve Etki	1.450	0.163
Devlet ve STK Sosyal Güven	2.448	0.009
Sosyal Fayda ve Paternalizm	1.782	0.067
Projenin Projeden Yararlananlara Faydası	1.672	0.091
Etkisizlik/Faydasızlık	2.437	0.010

Tablo.5 incelendiğinde *Bireysel Fayda ve Etki*, *Sosyal Fayda ve Paternalizm* ve *Projenin Projeden Yararlananlara Faydası* faktörleri için 0.05 anlam düzeyine göre *varyansların homojen olduğu* yönündeki H_0 hipotezi reddedilemez ve ANOVA sonuçları güvenilirdir. Ancak *Devlet ve STK'lara Güven* ve *Özel Sektöre Güven* faktörlerine ilişkin H_0 hipotezi reddedilir. Bu durumda Welch testinin sonuçlarının yorumlanması uygun olmaktadır.

Tablo 6: ANOVA ve Welch Test Sonuçları

Faktör Adı	ANOVA (F-İstatistiği)	P	Welch İstatistiği	P
Bireysel Fayda ve Etki	2.299	0.015		
Devlet ve STK Sosyal Güven			1.091	0.389
Sosyal Fayda ve Paternalizm	0.715	0.709		
Projenin Projeden Yararlananlara Faydası	2.816	0.003		
Etkisizlik/Faydasızlık			1.693	0.109

ANOVA çıktıları *Bireysel Fayda ve Etki*, *Sosyal Fayda ve Paternalizm* ve *Projenin Projeden Yararlananlara Faydası* faktörleri için incelendiğinde p kuyruk olasılığı değerleri sırasıyla 0.015,

0.709 ve 0.003 olarak bulunmuştur. *Bireysel Fayda ve Etki* ve *Projenin Projeden Yararlananlara Faydası* faktörleri için 0.05 anlam düzeyine göre H_0 hipotezi reddedilir. Yani *Bireysel Fayda ve Etki* ve *Projenin Projeden Yararlananlara Faydası* faktörlerinin projenin konusuna göre değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Devlet ve STK'lara Güven ve *Özel Sektöre Güven* faktörlerine ilişkin Welch testi sonuçları incelendiğinde H_0 hipotezi reddedilir ($p=0.389$ ve 0.109). Yani proje konusuna göre *Devlet ve STK'lara Güven* ve *Özel Sektöre Güven* faktörleri değişiklik göstermez.

Varyans Analizi sonucunda bulunan *Bireysel Fayda ve Etki* ve *Projenin Projeden Yararlananlara Faydası* faktörlerinde hangi proje konularına göre değişiklik söz konusu? sorusunun test edilebilmesi için yapılan Post-Hoc test sonuçlarına göre *Bireysel Fayda ve Etki* faktöründe “Kan Bağışı” ile “Kanser Hastası Çocuklara Yardım” ve “Kütüphane Kurulması ve Kitap Toplanması” projeleri arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Yani “Kan Bağışı” projesinde görev alan öğrenciler, “Kanser Hastası Çocuklara Yardım” ve “Kütüphane Kurulması ve Kitap Toplanması” projelerinde görev alan öğrencilere göre bireysel fayda elde etmek yönünden kendilerini daha tatmin olmuş hissetmektedirler. *Projenin Projeden Yararlananlara Faydası* faktörüne göre “Tema” ile “Kan Bağışı” ve “Kanser Hastası Çocuklara Yardım” projelerinde görev alan öğrenciler açısından anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. “Kan Bağışı” ve “Kanser Hastası Çocuklara Yardım” projelerinde görev alan öğrenciler “Tema” projesinde görev alan öğrencilere göre kendilerini daha çok diğer bireylere fayda sağlamış olarak hissetmektedirler. Yine aynı şekilde bu faktöre göre “Kan Bağışı” ile “Tema” ve “Engellilerle Sosyal Aktivite” ve “Kanser Hastası Çocuklara Yardım” ile “Tema” ve “Engellilerle Sosyal Aktivite” projeleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulgularına erişilmiştir.

6. Sonuç

Çalışma sonucunda, Türkiye’de önce eğitim fakültelerinde ardından da diğer bölümlerde okutulmaya başlayan “Topluma Hizmet Uygulamaları” dersinin, maliye bölümü öğrencilerinin erdemli mal ve hizmetlere yönelik algılarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Erdemli mal ve hizmetler neden oldukları sosyal fayda nedeniyle piyasa tarafından yeterince üretilmemektedir. Bu bakımdan ağırlıklı olarak devlet tarafından üretilen erdemli mal ve hizmetlerin gönüllü sunumunun artırılması, önemli bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada başta eğitim fakültelerinde okutulan topluma hizmet uygulamaları dersinin maliye bölümleri müfredatları açısından oldukça uygun bir ders olduğu anlaşılmaktadır. Çalışmada bu dersin öğrencilere erdemli mal ve hizmetlerin gönüllü sunumu bağlamında yaptığı katkı araştırılmıştır.

Bu doğrultuda Marmara Üniversitesi Maliye Bölümünde öğrenim gören ve topluma hizmet uygulamaları dersini almış olan 176 öğrenci üzerinde yapılan anket sonuçları erdemli mal ve hizmetler ile sosyal fayda kavramlarıyla ilişkili olarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda öğrencilerin erdemli mal ve hizmetlerin finansmanı ve sunumunda piyasada yaşanan

aksaklıkları görmeleri noktasında bu dersin ciddi katkıları olduğu anlaşılmaktadır. Öğrenciler gerçekleştirdikleri projeler sayesinde özellikle düşük gelirli ailelere yardım, kan bağıışı, organ bağıışı, ücretsiz eğitim ve sağlık hizmetleri gibi erdemli mal ve hizmetlerde piyasada yaşanan yetersizlikleri gözlemleyebilmişlerdir. Dersi alan öğrenciler, bu mal ve hizmetler için devlet bütçesinden kaynak ayrılmasının ne derecede önemli olduğunun farkına varmaktadır. Aynı zamanda yapılan analiz sonuçlarında görüldüğü üzere öğrenciler bu ders sonucunda erdemli mal ve hizmetler konusunda duyarlılık kazandıklarını, devletin ve STK'ların konu üzerindeki önemini idrak ettiklerini ve hem bireysel hem de sosyal fayda elde ettiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin elde ettikleri kazanımları ve farkındalığı yakın çevreleriyle de paylaştıkları gözlemlenmiştir.

Analiz detayları incelendiğinde, öğrencilerin Topluma Hizmet Uygulamaları dersinde yürüttükleri projelerinin bireysel ve sosyal faydaya ve farkındalığa yol açtığı, erdemli mal ve hizmetlerin sunumu açısından devlet, STK ve özel sektör'ün birlikte hareket etmesinin önemini kavradıkları görülmüştür. Faktör Analizi uygulanan değişkenler sonrasında 23 adet değişken 5 faktör ile açıklanmıştır. Faktörler, *Bireysel Fayda ve Etki*, *Devlet ve STK'lara Güven*, *Sosyal Fayda ve Paternalizm*, *Projenin Projeden Yararlananlara Faydası* ve *Özel Sektöre Güven* şeklinde isimlendirilmiştir. Her bir faktör için cinsiyet açısından anlamlı fark olup olmadığı yönünde yapılan analizler sonucunda kadınların yaptıkları proje sonrasında bireysel fayda elde ettiklerine inancının erkeklere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Her bir faktör bağıımlı değişken olarak ele alındığında proje konusu bağıımsız değişkeninin ortalamaları arasında fark olup olmadığı analiz edilmiş ve *Bireysel Fayda ve Etki* ve *Projenin Projeden Yararlananlara Faydası* faktörlerinde bazı proje konuları açısından anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kan bağıışı gibi üretimi devlet tarafından desteklenen erdemli mallar Topluma Hizmet Uygulamaları dersi sayesinde daha fazla üretilmekte ve daha fazla hem bireysel fayda hem de projeden yararlananlara fayda sağlamaktadır. Ayrıca bu farklılığın nedeni toplumsal ve kültürel sebeplerle bireylerin yardım amaçlı davranışlarına kişisel değer yargılarını ekledikleri şeklinde yorumlanabilir.

Kaynakça

- ALLEN, R. F. (1997). Introduction: School-Based Community Service Learning: Developing Civic Commitment through Action, *The Social Studies*, 88(5): 196.
- BATIREL, Ö. F. (2007). Kamu Maliyesi ve Yönetimi, İstanbul, İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları, No:24.
- ARCAGÖK S., Şahin, Ç. (2013). Öğretim Elemanları ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının "Topluma Hizmet Uygulamaları" Dersine İlişkin Görüşleri, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(2): 21-54.
- AYKIRI, K. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi Projelerine İlişkin Deneyimlerinin Belirlenmesi, *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1: 42-55.
- COHEN, J. Kinsey, D. F. (1994). "Doing Good" and Scholarship: A Service-Learning Study, *Journalism Educator*, 48(4): 4-14.

- ÇEVİK KILIÇ, D.B. (2014). Topluma Hizmet Uygulamaları Dersine İlişkin Müzik Öğretmeni Adaylarının Düşünceleri, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 3(4): 195-199.
- ER NAS, S., Şenel Çoruhlu, T., İpek Akbulut, H. (2015). Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinden Yansımalar: Özel Durum Çalışması, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 26: 27-43.
- GOTLIEB, K., Robinson, G. (2002). A Practical Guide for Integrating Civic Responsibility into the Curriculum, Wahington D. C., Community College Press.
- JONES, P. (2006). Taking Self-Interest Into Account A Public Choice Analysis of International Cooperation, The New Public Finance İçinde, Derleyen: Inge Kaul, Pedro Conceição (edited), New York, Oxford University Press, 304-323.
- KALAYCI, Ş. (Ed.) (2006). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Ankara, Asil Yayın Dağıtım, 2.Baskı.
- KIMTER, N. (2017). Dkab Öğretmen Adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları Dersine Yönelik Algıları İle Mental İyi Oluş Durumları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma, Kesit Akademi Dergisi, 3(12): 310-359.
- KİRMANOĞLU, H. (2007). Kamu Ekonomisi Analizi, İstanbul, Beta.
- KÜÇÜKOĞLU, A., Ozan, C., Taşgın, A. (2016). Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin Yansıtıcı Günlükler Yoluyla İncelenmesi, İlköğretim Online, 15(3): 787-803.
- LOTT, C. E. (1997). Learning Through Service: A Faculty Perspective, Liberal Education, 83(1): 40-45.
- MUSGRAVE, R. (1959). The Theory of Public Finance A Study In Public Economy, New York, McGraw Hill Book Company.
- ORHUNBİLGE, N. (2010). Çok Değişkenli İstatistik Yöntemler, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları, 1. Baskı.
- RAMA, D. V. Ravenscroft, S. P., Wolcott, S. K. and Zlotkowski, E. (2000). Service-Learning Outcomes: Guidelines for Educators and Researchers. Issues in Accounting Education, 15 (4): 657-692.
- ROSEN, H. S. (1999). Public Finance, London, Mc Graw Hill, Fifth Edition.
- ROTH, G. (1987). The Private Provision of Public Services, New York, Oxford University Press.
- SALVAT, C. (2014). Behavirol Paternalism, Revue de Philosophie Economique/Review of Economic Philosophy, 15(2): 109-130. <https://www.cairn.info/revue-de-philosophie-economique-2014-2-page-109.htm>, (Erişim Tarihi: 11.04.2019)
- STIGLITZ, J. E. (1998). Stiglitz, Economics of The Public Sector, New York, London, Norton, Second Edition.
- TANRISEVEN, I., Yanpar Yelken, T. (2011). Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, e-Journal of New World Sciences Academy, 6(1): 415-428.
- TATLIDİL, H., (1996). Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz, Ankara, Cem Web Ofset.
- UĞURLU, Z. (2011), Öğretmen Adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin İşleyiş Süreci Ve Kazanımlarına İlişkin Görüşleri, 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications 27-29 Nisan, Antalya-Turkey, https://www.researchgate.net/profile/Zeynep_Ugurlu/publication/273699311_Ogretmen_Adaylarinin_Topluma_Hizmet_Uygulamalari_Dersinin_Isleyis_Sureci_Ve_Kazanimlarina_Iliskin_Gorusleri_The_Process_Of_Teacher_Candidates_Service-Learning_and_The_Views_Relating_With_The_Attainmen/links/550977a20cf27e990e0e9aaf.pdf, (Erişim Tarihi: 07.02.2019)

WADE, A., Demb, S. (2009) A Conceptual Model to Explore Faculty Community Engagement, Michigan Journal of Community Service Learning, <https://cpb-us-w2.wpmucdn.com/u.osu.edu/dist/7/5051/files/2008/09/Wade-Demb-MJCLS-vz7pf0.pdf>, (Erişim Tarihi: 17.01.2019).

Extended Abstract

In most instances economies can not operate effectively due to market failures and are unable to achieve pareto-efficiency. Even if the economy attains pareto-optimum in existing market conditions, justice target in the distribution of income and efficiency target in the allocation of resources can explain the reasons of state intervention. Described for the first time by Musgrave, merit goods and services entail the kind of goods and services with a strong social benefit and stand for one of the most salient causes of the intervention of state. These goods and services can lead to substantial results for both justice in income distribution and efficiency in resource allocation. While these goods and services are defined as essentials, then, “social state” and “paternalism” approaches take the front stage. Based on the social-state character of a nation, goods and services offered to low-income citizens and needy-groups of the society are considered as components of merit goods and services. Further to that applicable rules such as wearing seatbelt or obeying the speed limit being mandated by the state as a norm of paternalist style are also considered to be exemplary merit goods and services. While deciding if a service could be categorized as merit goods and service, Musgrave employed scarcity of demand criteria due to the low knowledge and education level of the population although they are much needed for the general welfare of the public. Accordingly the reason for the absolute presence of state in merit goods is that because of the insufficient knowledge and low income level of citizens they fail to constitute a sufficient level of demand. In fact although a great number of merit goods act as private goods since they offer private benefits, the need for the state to either provide such goods or subsidize their procurement is particularly essential for developing countries where income inequalities are at peak levels. Unless there is state intervention on these goods and services, it is most likely to face the issue of “choice distortion”. Even though merit goods and services provide top levels of social benefit it is conceived by the society that in the event of leaving the procurement of such goods and services to the market, that choice could lead to an unfinished production. In that case raising awareness on such goods and services and encouraging the volunteer procurement of these goods and services take the front stage. Within that context it is envisaged that community-service-practices course offered in department of public finance could contribute to providing the said goods and services exponentially.

Community-service-practices course was originally born in the USA. Community-service-practices course that was taught firstly in department of education faculties in Turkey and subsequently offered as a required course in many other departments enabled to raise social awareness on merit goods and services and also helped to bolster the procurement of these goods and services. A review of relevant literature supports the idea that this course instilled a myriad of acquisitions to students. In this study, one of these acquisitions, developing students’ awareness

in particular, has been the focal point of analysis. In relation to Department of Public Finance it is clear that the course could be substantially beneficial in observing the practical applications of the concepts learnt in finance theory. Students could then have an opportunity to observe the frequent concepts of finance education such as market failures, social benefit and merit goods and services in applied cases and at this stage they could draw a comparison between market and the state.

In order to measure the success of the course and to detect if the course could raise awareness on merit goods and services and elevate the consciousness on offering these services, certain deductions were drawn from literature review. A survey form was devised to measure the personal and social benefits gained from the executed project, the contributions and trust towards the State, NGOs and private sector. The survey was administered to 176 4th-grade (senior) students who took this course at Department of Public Finance at Marmara University. Cronbach's Alpha reliability analysis was implemented to test the reliability of survey which proved to be reliable. Demographical features of 176 students who participated in the survey are such: 66 students are female (37.5%) and 110 are male (62,5%). 96% of the respondents are between the age range of 20–25. More than half of the students (60.2%) have an income level of 1000 TL or below. 72.2% of students are unemployed. The majority of respondents (55.7%) permanently reside in Marmara Region.

Students' choices of subject vary but it is noteworthy that the most popular subjects have been Animal Shelters (15.9%), Blood Donation (15.3%) and Library Building/Book Donation (19.3%). As for the stage of choosing a project subject the vast majority of students answered the question such: following the advice of a friend in their study group (63.1%) and the second choice has been (15.3%) "co-decision of the group".

23 items were included in the survey to measure individuals' perceptions and approaches. Students were asked to analyze these items with respect to five-point Likert type scale. Items were analyzed via Exploratory Factor Analysis. At the end of the analysis 23 variables were deduced to 5 factors respectively named as "Personal Gain and Impact", "Trusting the State and NGOs", "Social Benefit and Paternalism", "Benefit of the Project to its Beneficiaries" and "Trusting the Private Sector".

In order to detect if a difference existed between the mean scores of two samplings with respect to 5 selected factors and gender, independent-sampling T test was administered. When obtained findings were analyzed it was evidenced that in the 1st factor *Personal Gain and Impact* there was a significant difference between mean scores of male and female participants; meaning that female students attained personal gains at the end of the project. With respect to other factors however there was not a detectable significant difference between mean scores of male and female participants.

ANOVA test was administered to identify if a difference existed among the mean scores of 5 selected factors with respect to the subject matter of the project. As for factors named as *Personal*

Gain and Impact, Social Benefit and Paternalism and Benefit of the Project to its Beneficiaries findings of implemented ANOVA test were interpreted. *Trusting the State and NGOs* and *Trusting the Private Sector* factors were interpreted through the findings of Welch test. It was concluded that *Personal Gain and Impact* and *Benefit of the Project to its Beneficiaries* factors seemed to vary with respect to the subject matter of the project while *Trusting the State and NGOs* and *Trusting the Private Sector* factors remained unchanged with respect to the subject matter. At the end of variance analysis *Personal Gain and Impact* and *Benefit of the Project to its Beneficiaries* factors surfaced and Post-Hoc test was implemented to test the hypothesis in which subject matters the variance existed and obtained findings were then interpreted.

Overall it was identified that students who took the course gained awareness on the importance of allocating resources from national budget to promote merit goods and services. In addition to that, results of the analysis evidenced that students had an elevated level of awareness on merit goods and services; appreciated the role of the state and NGOs; gained both personal and social benefits after studying this course. It was also witnessed that these students shared their acquisitions and insights with the others in their immediate circle.